

Nyomot hagy rajtunk minden

Penovác Endre képeiről

Valahogy úgy képzeltem el mindig is az emlékképeket, mintha sok vizet – legyen az sírás vagy a torkunkra szaladt tó vize – csöpögtetnénk élményeinkre, ettől az élet, az elmúlt idő kissé feloldódik, s a képek mintegy beleáznak az emberbe. Egyes színek élénkebben, egyes részletek keveredve a többivel, a számunkra jelentős alakok összemosódnak szokásainkkal, s van, ami meg sem érinti bőrünket.

Nyomot hagy rajtunk minden. Még az is, amire nem tudunk visszaemlékezni. Még az is, amiről azt hisszük, sohasem változtatott rajtunk.

Azt hittem, mindenre vissza tudok emlékezni majd, amit valaha éreztem, amit valaha láttam, ami valaha körülvett, s amiről azt hittem, olyan mélyen égett belém, egy szoba, egy fintorgó arc, vagy egy város képe, hogy mindig otthon leszek majd benne. Otthon leszek ebben az emlékezésben.

Emlék nem csak az, ahogy a vízparton ülve néztük, hogy csúszik a tó alá a nap, nem csak az érintések bevésődése, amikor először égettük meg a kezünket. Emlék a környezet, a fizikai tér s a benne elhelyezkedő testek, tárgyak, melyek olykor kiszorítanak bennünket, vagy amelyek miatt éppen azt érezzük, hogy befogad ez a világ.

Emlék a szél hajlított fűszálak íve, emlék a fakapu, a téglák színe, a vakolatlan fal, a díszes oromzat, a mezők távolsága és a folyton kissé poros levegő. Anyánk arca összemosódva a konyhaablakon át beszűrődő fénnel, a frissen mosott függöny illata, apánk bizonytalan két karjával, ahogy még vizesen akasztja vissza a vásznat a karnisra.

Mind emlék, vagy legalábbis lehetőség az emlékre, az emlékezés aktusára, hogy milyen volt a város, és milyenek voltunk mi ebben a városban. Emlék a megjegyzés, a felismerés és maga az érzés, mely

ezekből fakad, valami kavarodás, mely nemcsak konkrét tárgyakat, személyeket mutat, ha visszagondolunk, hanem a hangulat, fejlődésünk egy-egy állomása, akár egy hétköznapi, egy pillanat, kiragadva az élet folyamatából.

Penovác Endre festményein festékekkel és vízzel mossa át Topolyát.

Ahogy a festék lassan, határokat nem tűrve terjed és szárad a papíron, s amilyen engedékenyen issza az magába a vizet, úgy hagy rajtunk nyomot minden, úgy tör utat magának egy-egy homályos emlék, egy-egy elfelejtett mozdulat. Otthonunk, otthonaink körvonalazódnak ezeken a képeken, hol éles, hol homályos vonalakkal. Valami erőteljesebb, van, ami csak a jelenlétével jelez, s a szemlélőre bízva a festő, a látvány, hogy a befogadó falán is kiütközik-e a két összefolyt szín, s az mintát vagy penészt mutat.

Penovác Endre a véletlennel játszik. Festő és víz egymás határait próbálgatja. A víz hol hagyja magát, hol együtt játszik az alkotóval, úgy folyik körbe, hogy szinte rajzol magától. Penovác Endre egyenget, irányít, újragondol és utat hagy a festékeknek, a víznek. Ezeken a képeken a kiszámíthatatlanból nyeri ki mindazt, ami emlékként megragadható ebben a városban.

Közeledni és távolodni kell. Amíg ezeket a képeket nézzük. Látni az egészet. Aztán csak a részleteket látni. Karnyújtásnyiról, egészen közelebről, két lépéssel hátrébb.

Penovác Endre képein olyasmi kerül a középpontba, ami kevesebb helyet kap hétköznapi emlékeink között. A házak, a mező, Topolya, a várostól való távolodás és a városhoz való közeledés jelenti igazából az otthont. Ezek a képek közelítenek és távolodnak, apró részletet mutatnak, majd egészen messziről, a határból mutatja meg az otthont, a várost, benne az embert. A képek összességükben egy nagyobb egységet mutatnak, amely segítségével végre megláthatunk valamit, akár saját tükröződésünket, akár azt, amit eddig nem hagytunk soha tudatosan bevéssé.

Maga az aktus, hogy újra és újra távolra kell kerülnünk a megszo-
kottól, hogy közeledhessünk ismét, szükséges ahhoz, hogy az ember hazataláljon.

Ahogy a festékes víz a papíron szárad, úgy párolog el belőlünk az otthonunk képe, a város képe, s marad bennünk egy lenyomat, egy helyenként homályos, helyenként erekbe vágóan éles vonal, mely tájékozódásunkban segít.

Támpontok ezek az elmosódott virágok, az elmosódott mezsgye és a por, hogy ha el is fordítja fejét az ember, tudja, milyen messzire érdemes menni ezekkel a lelkébe ivódott képekkel.

Közeledni és távolodni kell, hogy lássuk a házat, a várost, amelyben lakunk, ahol otthon voltunk, s hogy újra és újra keresni tudjuk a helyünket benne.